

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Ochrona praw mniejszości narodowych w Republice Słowenii

dr Andrzej Pogłódek

Prawa podstawowe
Warszawa 2022

Spis treści

Uwagi wprowadzające	5
1. Gwarancje uczestnictwa wspólnot narodowych w życiu publicznym	9
2. Prawo do używania języka wspólnoty narodowej	12
3. Prawa wspólnot narodowych w obszarze kultury oraz edukacji	17
4. Prawo do swobodnych kontaktów z krajem ojczystym oraz do używania symboli narodowych	19
5. Status prawny Romów w Słowenii	20
Uwagi końcowe	24

Uwagi wprowadzające

W Republice Słowenii uznawane są dwie „rdzenne” wspólnoty narodowe: węgierska oraz włoska. Osoby należące do włoskiej wspólnoty narodowej zamieszkują w gminach: Koper, Izola, Piran oraz Ankaran, a węgierskiej w gminach: Lendava, Dobrovnik, Šalovci, Moravske Toplice oraz Hodoš. Obie te grupy są uznawane za „rdzenne” ze względu na to, że żyjąc przez dzieje na tym obszarze, w wyniku przemian na mapie politycznej Europy zostały odcięte od swojego kraju macierzystego, co odróżnia je od grup napływowych (imigranckich). Oprócz tego w Słowenii gwarantuje się prawa Romów. Statusu mniejszości narodowych nie mają przykładowo obywatele Słowenii należący do jednego z narodów byłej Jugosławii, a to Chorwaci, Serbowie, Bośniacy, Albańczycy czy Czarnogórcy stanowią największe grupy mniejszościowe w tym kraju. Owszem większość z nich osiadła na obszarze Słowenii w okresie istnienia Jugosławii, ale przykładowo Chorwaci od wieków zamieszkują obszary przygraniczne, a także słoweńską Istrię, podobnie część Serbów osiadła na obszarze Słowenii już w XVI wieku. Prawnie rozpoznawana nie jest również mniejszość niemiecka, która pojawiła się na obszarze Słowenii już w XII wieku wraz z rozpoczęciem kolonizacji niemieckiej, ale została praktycznie całkowicie usunięta z jej obszaru po zakończeniu drugiej wojny światowej. Uprawnienia przyznawane w Słowenii grupom mniejszościowym nie zależą więc od ich liczebności, a od „rdzennego” zamieszkiwania na jej obszarze i są ograniczone terytorialnie do obszarów uznanych za obszary rdzennego osadnictwa Węgrów i Włochów. W przypadku Romów również obowiązuje klucz terytorialny gwarantowania ich praw. Oznacza to, że na terenach, na których historycznie mieszkają te mniejszości, istnieją szczególne warunki, które uzasadniają uznanie przez państwo słoweńskie specjalnych form ochrony. Problem z tym „terytorialnym podejściem” władz słoweńskich polega na tym, że członkowie mniejszości włoskiej lub węgierskiej albo Romowie, żyjący poza tymi określonymi obszarami, nie mogą korzystać z prawa do zwiększonej ochrony, a poziom przyznanej im ochrony jest znacznie niższy, ponieważ ich prawa są gwarantowane tylko na poziomie indywidualnym, a nie na poziomie wspólnoty.

Parlament (Skupština) Republiki Słowenii 6 grudnia 1990 r. przyjął deklarację dobrych intencji, w której zobowiązano się do poszanowania wobec osób narodowości włoskiej¹ oraz węgierskiej² wszelkich ich praw zagwarantowanych w aktach prawnych oraz umowach międzynarodowych Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii.

Obecnie obowiązująca Konstytucja Słowenii³ dość szeroko odnosi się do praw wspólnot narodowych:

„Słowenia chroni na swoim terytorium prawa człowieka i podstawowe wolności. Chroni i zapewnia prawa autochtonicznych wspólnot narodowych – włoskiej i węgierskiej. [...]” (art. 5 Konstytucji Słowenii);

„Językiem urzędowym w Słowenii jest słoweński. Na obszarach gmin, w których zamieszkują narodowe wspólnoty włoska lub węgierska językami urzędowymi są również włoski lub węgierski” (art. 11 Konstytucji Słowenii);

„Każdy ma prawo do swobodnego manifestowania swojej przynależności narodowej lub narodowej wspólnoty, do dawania wyrazu swojej kulturze i do jej popierania oraz do używania własnego języka i pisma” (art. 61 Konstytucji Słowenii);

„Każdy, urzeczywistniając swoje prawa i obowiązki, a także występując przed organami państwa i innymi organami, które realizują zadania publiczne, ma prawo, w sposób określony ustawą, posługiwać się własnym językiem i pismem” (art. 62 Konstytucji Słowenii);

„Autochtonicznym wspólnotom narodowym włoskiej i węgierskiej oraz ich członkom zapewnia się prawo do swobodnego posługiwania się symbolami narodowymi, do zakładania organizacji mających na celu kultywowanie ich narodowej tożsamości oraz do rozwoju gospodarczego, kulturalnego, działalności naukowo-badawczej, a także działal-

¹ W przypadku Włochów są to Układy Osimskie (Osinski sporazumi) z 1977 r. zawarte między Socjalistyczną Federalną Republiką Jugosławii a Republiką Włoską. W 1991 r., kiedy Słowenia uzyskała niepodległość, Republika Włoska i Słowenia zobowiązały się do dalszego przestrzegania tych umów poprzez akt dziedziczenia. Porozumienia Osimowe podsumowują również podstawowe postanowienia Statutu Specjalnego (Posebnega Statuta) jako załączniki do Memorandum Londyńskiego (Londonskega memoranduma) z 1954 r.

² W przypadku Węgrów najważniejsze jest podpisane już przez niepodległą Słowenię porozumienie o zapewnieniu szczególnych praw słoweńskiej mniejszości narodowej w Republice Węgierskiej oraz węgierskiej wspólnoty narodowej w Republice Narodowej (Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO746> (dostęp: 28 listopada 2022 r.). Na podstawie tego porozumienia istnieje wspólna komisja międzyrządowa, które określa sposób wykonywania tego porozumienia oraz przedstawia swoje zalecenia obu rządów.

³ Konstytucja Słowenii, http://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2016/11/Slowenia_pol_010711.pdf (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

ności w dziedzinie informacji publicznej i publikacji. Obie te wspólnoty i ich członkowie mają, zgodnie z ustawą, prawo do wychowywania i nauczania we własnym języku, a także do planowania i rozwijania programów tego wychowywania i nauczania. Ustawa określi regiony, w których jest obowiązkowe nauczanie w dwóch językach. Wspólnotom narodowym i ich członkom zapewnia się prawo do utrzymywania więzi z ich ojczystymi narodami i państwami. Państwo popiera finansowo i moralnie urzeczywistnienie tego prawa. W regionach, w których żyją wspólnoty narodowe, ich członkowie mogą tworzyć organizacje samorządowe dla realizacji swoich praw. Państwo może, na wniosek wspólnot narodowych, zlecić organizacjom samorządowym wykonywanie określonych zadań należących do kompetencji państwa i zapewnić im środki realizacji tych zadań. Wspólnoty narodowe są bezpośrednio reprezentowane w organach przedstawicielskich samorządów lokalnych i w Zgromadzeniu Państwowym. Ustawa określi położenie i sposób realizacji praw wspólnot narodowych włoskiej i węgierskiej w regionach, w których zamieszkują, obowiązki samorządowych wspólnot lokalnych w realizacji tych praw, jak również prawa przysługujące członkom wspólnot narodowych zamieszkałym poza ich regionami. Zapewnia się prawa obu wspólnot narodowych i ich członków bez względu na ich liczbę. Ustawy, inne akty normatywne oraz akty, które dotyczą realizacji praw przysługujących narodowym wspólnotom włoskiej i węgierskiej, z mocy niniejszej konstytucji nie mogą być wydawane bez zgody przedstawicieli zainteresowanej wspólnoty lub wspólnot narodowych” (art. 64 Konstytucji Słowenii);

„Położenie i szczególne prawa wspólnoty Romów, którzy mieszkają w Słowenii określa ustawa” (art. 65 Konstytucji Słowenii).

Należy podkreślić, że oprócz Konstytucji Słowenii istnieje około pięćdziesięciu innych ustaw lub powszechnie obowiązujących aktów prawnych różnego typu, które mniej lub bardziej bezpośrednio regulują sytuację prawną „rdzennych” wspólnot narodowych oraz Romów, do tego należy dodać szereg aktów prawa miejscowego wydawanych w gminach, w których zamieszkują przedstawiciele uznawanych w Słowenii mniejszości narodowych. Oprócz tego od 25 lutego 1998 r. Słowenia jest Stroną Konwencji Ramowej o ochronie mniejszości narodowych⁴, w tym względzie Republika Słowenii zadeklarowała, że jej postanowienia mają zastosowanie do węgierskiej i włoskiej wspólnoty narodowej, oraz w zakresie przewidzianym przez Konstytucję Słowenii i inne słoweńskie akty prawne wobec wspólnoty romskiej w Słowenii. Podobnie ratyfikując Europejską kartę języków

⁴ Zakon o ratifikaciji Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pre-gledPredpisa?id=ZAKO1041> (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

regionalnych lub mniejszościowych⁵, Słowenia zastrzegła, że za języki regionalne uznaje wyłącznie węgierski i włoski, a także, iż postanowienia art. 7 ust. 1–4 Karty będą stosowane *mutatis mutandis* również wobec języka romskiego.

⁵ Zakon o ratifikaciji Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2615> (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

1. Gwarancje uczestnictwa wspólnot narodowych w życiu publicznym

Konstytucja oraz ustawodawstwo obowiązujące w Słowenii zapewniają uczestnictwo w organach władzy publicznej na poziomie krajowym oraz samorządu lokalnego przedstawicielom wspólnoty włoskiej i węgierskiej. Podstawowym aktem prawnym w tym względzie jest ustawa o samorządzie wspólnot narodowych⁶, zgodnie z nią osoby należące do mniejszości węgierskiej lub włoskiej tworzą samorządną wspólnotę narodową, która samodzielnie wykonuje powierzone jej przez Konstytucję oraz na podstawie ustawy o wyborach do Zgromadzenia Państwowego⁷ i innych aktów prawnych zadania związane z ochroną i realizacją praw danej wspólnoty narodowej, w tym współdziałając w tym zakresie z organami samorządu lokalnego. Przewidziane w Słowenii samorządne wspólnoty narodowe stanowią rzadki współcześnie przykład funkcjonowania etnicznego samorządu specjalnego. Środki na funkcjonowanie obu tych wspólnot narodowych pochodzą z budżetu Republiki Słowenii oraz ze środków z budżetu poszczególnych społeczności lokalnych. Organem nadzorującym wykonywanie praw mniejszości jest Urząd Republiki do spraw Narodowości (*Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti*), którego zadaniem jest monitorowanie i zapewnianie ochrony przyznanych wspólnotom narodowym praw, monitorowanie praktycznych skutków obowiązujących regulacji oraz raportowanie sytuacji problemowych i przygotowywanie propozycji zmian prawnych w tym zakresie.

W przypadku procedur wyborczych oraz referendalnych istniejąca baza normatywna zapewnia poszanowanie praw osób należących do węgierskiej oraz włoskiej wspólnoty etnicznej. Zgodnie z art. 2 ZVDZ każda z dwóch wspólnot narodowych jest reprezentowana przez jednego deputowanego, w związku z czym wybory odbywają się w jednomandatowym okręgu wyborczym w głosowaniu większościowym (większość zwykła). Jeżeli dwóch lub

⁶ Zakon o samoupravnih narodnih skupnostih, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO899> (dostęp: 28 listopada 2022 r.); dalej: ZSNS.

⁷ Zakonu o volitvah v državni zbor, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO185> (dostęp: 28 listopada 2022 r.); dalej: ZVDZ.

więcej kandydatów otrzymało taką samą maksymalną liczbę głosów, wybór między nimi zostanie rozstrzygnięty w drodze losowania. Losowania dokonuje komisja wyborcza specjalnej jednostki wyborczej w obecności kandydatów lub ich przedstawicieli. Kandydata może przedstawić grupa wyborców odpowiadająca co najmniej 1,5% uprawnionych do głosowania w ostatnich wyborach⁸. W wyborach tych czynne i bierne prawo wyborcze posiadają wyłącznie członkowie każdej z tych wspólnot, którzy w wyborach swoich przedstawicieli głosują na terenach zamieszkałych przez daną wspólnotę w odrębnych obwodach wyborczych⁹. Oprócz tego osoby należące do wspólnot narodowych uczestniczą w wyborach „zwykłych” kandydatów do Zgromadzenia Państwowego.

Ustawa o rejestrze wyborców¹⁰ w art. 27 przesądza, że rejestry wyborców w gminach, w których mieszkają członkowie węgierskiej lub włoskiej wspólnoty narodowej, sporządza się w języku słoweńskim oraz języku danej wspólnoty. Przy czym w gminach tych sporządza się dwa rejestry wyborców: jeden ogólny i drugi dla uprawnionych do głosowania na kandydata wspólnoty narodowej w wyborach do Zgromadzenia Państwowego. Zasada dwujęzyczności obejmuje również wydawanie karty wyborczej obywatelowi zamieszkałemu w jednej z tych gmin, co wynika z art. 37 wspomnianej ustawy. Członkom włoskiej i węgierskiej wspólnoty narodowej gwarantuje się również prawo do posługiwania się własnym językiem w postępowaniu przed Państwową Komisją Wyborczą¹¹. Oprócz tego strona tego organu ma węgierską i włoską wersję językową.

Zgodnie z art. 5 ustawy o samorządzie lokalnym¹² gminy, na obszarach których mieszkają członkowie węgierskich i włoskich wspólnot narodowych, są tworzone w taki sposób, aby zapewnić w nich realizację szczególnych praw wspólnot narodowych. Ustawa ta w art. 39 gwarantuje, że w gminach zamieszkałych przez węgierską lub włoską wspólnotę narodową obie wspólnoty będą mieć co najmniej jednego przedstawiciela w radzie gminy, oraz że statut gminy określi również ich reprezentację w innych organach gminy, które w zakresie swoich kompetencji mają sprawy odnoszące się do wykonywania praw i finansowania wspólnot narodowych, a akty gminne, które tego dotyczą wymagają zgody przedstawiciela wspólnoty narodowej w tych organach oraz uprzedniego zasięgnięcia opinii rady samorządowej wspólnoty narodowej w gminie w przypadku innych spraw dotyczących tej wspólnoty.

⁸ Art. 45 ZVDZ.

⁹ Art. 8 w zw. z art. 20 ZVDZ. W wyborach deputowanych z węgierskiej i włoskiej wspólnoty narodowej powołuje się komisje wyborcze specjalnych obwodów wyborczych (art. 23 ZVDZ), w których przynajmniej jeden z ich członków musi należeć do danej wspólnoty narodowej (art. 33 ZVDZ).

¹⁰ Zakon o evidenci volilne pravice, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6607> (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

¹¹ Zob. art. 4 Poslovnik o delu Državne volilne komisije, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=POSL136> (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

¹² Zakon o lokalni samoupravi, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO307> (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

W gminach tych tworzy się również komisję ds. etnicznych, w której połowę członków stanowią przedstawiciele danej wspólnoty narodowej.

Gminy, w których zamieszkują przedstawiciele węgierskiej lub włoskiej wspólnoty narodowej, otrzymują środki z budżetu państwa na współfinansowanie dwujęzyczności i realizację praw tych wspólnot narodowych. Finansowanie działań i programów gminnych samorządowych wspólnot narodowych może być bezpośrednie lub pośrednie. Zgodnie z art. 3 rozporządzenia w sprawie określenia bardziej szczegółowych celów wydatkowania oraz kryteriów obliczania wysokości środków należących do poszczególnych gmin lub gminnych samorządowych wspólnot narodowych¹³ administracja gminy i władze gminne wykorzystują przyznane środki na następujące cele w ramach realizacji operacji dwujęzycznych: koszt dodatku dwujęzycznego dla pracowników; koszty posiedzeń członków gminnej komisji do spraw samorządowych wspólnot narodowych; koszty przygotowania i wydania dwujęzycznych materiałów na posiedzenia rady gminy i jej organów roboczych, a także tłumaczeń, korekt i publikacji przepisów gminnych, dwujęzycznych formularzy i innych materiałów dla danej wspólnoty narodowej. Podobnie istniejąca w danej gminie samorządowa wspólnota narodowa wykorzystuje przyznane jest środki na funkcjonowanie rady samorządowej wspólnoty narodowej, jej organów i pracowników oraz cele związane z realizowaniem przez nią powierzonych jej zadań, w tym utrzymaniem potrzebnych do tego składników majątkowych (art. 4 ww. rozporządzenia).

Zgodnie z art. 21 ustawy o Rządzie Republiki Słowenii¹⁴ istnieje Komisja Rządu Republiki Słowenii ds. wspólnot narodowych (*Komisija Vlade Republike Slovenije za narodni skupnosti*). Komisja zajmuje się wszystkimi ważnymi kwestiami dotyczącymi sytuacji wspólnot narodowych Włoch i Węgier. Jej członkami są przedstawiciele właściwych ministerstw, samorządów lokalnych oraz obu samorządnych wspólnot narodowych. Regulamin Zgromadzenia Państwowego¹⁵ w art. 38 przewiduje istnienie stałej komisji ds. wspólnot narodowych, do której właściwości należy: rozpatrywanie projektów ustaw i innych aktów prawnych regulujących pozycję i prawa rdzennych wspólnot narodowych węgierskiej i włoskiej oraz ich członków; zajmowanie się zagadnieniami dotyczącymi pozycji i praw tych wspólnot narodowych; zajmowanie się zagadnieniami związanymi z rozwojem edukacji oraz działalności kulturalno-oświatowej i gospodarczej tych wspólnot; zajmowanie się zagadnieniami dostępu tych wspólnot do informacji publicznej; kontakty między wspólnotami narodowymi a ich krajami macierzystymi; proponowanie rozwiązań sprzyjających realizacji praw obu wspólnot narodowych.

¹³ Uredbo o določitvi podrobnejših namenov porabe in meril za izračun višine sredstev, ki pripadajo posameznim občinam oziroma občinskim samoupravnim narodnim skupnostim, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED7702> (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

¹⁴ Zakon o Vladi Republike Slovenije; <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO242> (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

¹⁵ Poslovnik državnega zbora, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=POSL34> (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

2. Prawo do używania języka wspólnoty narodowej

Ustawa o administracji państwowej¹⁶ w art. 4 stanowi, że na obszarze gmin zamieszkanym przez rdzenną ludność włoską lub węgierską językiem urzędowym w administracji oprócz języka słoweńskiego jest również język włoski lub węgierski. Ustawa o postępowaniu administracyjnym¹⁷ stanowi, że organy administracji we wspólnotach samorządowych, w których językiem urzędowym jest również węgierski lub włoski, prowadzą postępowanie w obu językach, jeżeli strona złożyła wniosek w języku węgierskim lub włoskim albo w trakcie postępowania wystąpi o przeprowadzenie postępowania również w języku wspólnoty narodowej. Zgodnie z powyższym na obszarze dwujęzycznym postępowanie administracyjne prowadzone jest w obu językach urzędowych, niezależnie od tego, czy strona jest członkiem wspólnoty narodowej. Prawo do używania języka węgierskiego i włoskiego jest powiązane z obszarem dwujęzycznym, gdzie językami urzędowymi są słoweński oraz węgierski lub włoski. W przypadku gdy decyzja wydawana jest z urzędu w obszarze dwujęzycznym, a strona nie miała możliwości złożenia wniosku o wydanie orzeczenia w obu językach przed wydaniem orzeczenia, organ musi zawsze wydać je w obu językach. Przy wydawaniu decyzji ustnej jest ona wydawana w języku zrozumiałym dla obywatela. Jeżeli strona wnosi odwołanie od decyzji wydanej w obu językach urzędowych, decyzja odwoławcza jest również wydawana w obu językach. Osoby należące do obu tych wspólnot mogą również używać swojego języka w postępowaniach przed organami, które znajdują się poza obszarem dwujęzycznym, prowadzącymi swoje czynności wyłącznie w języku słoweńskim, w takim przypadku koszty tłumaczeń – zarówno pisemnych, jak i ustnych – ponoszone są przez ten organ. W art. 5 Regulaminu czynności administracyjnych¹⁸, wydawanym w celu wykonania obu wspomnianych

¹⁶ Zakon o državni upravi, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3225> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

¹⁷ Zakon o splošnem upravnem postopku, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1603> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

¹⁸ Uredba o upravnem poslovanju, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6937> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

ustaw, określono, że na obszarach dwujęzycznych podstawowe elementy dokumentów (takie jak dane o nazwie organu i dane kontaktowe organu), pieczęcie organu i formularze są również w językach węgierskim i włoskim, niezależnie od tego, w jakim języku prowadzona jest procedura. Nietypowym rozwiązaniem może być pozostawienie do uregulowania w prawie lokalnym kwestii stosowania dwujęzycznych nazw miejscowości oraz oznaczeń ulic i tym podobnych miejsc publicznych.

W art. 17 ustawy o służbie cywilnej¹⁹ przewidziano wymóg znajomości języka wspólnoty narodowej jako odrębny warunek wymagany do objęcia stanowiska urzędniczego w sektorze publicznym, na którym przewidziane jest używanie języka węgierskiego lub włoskiego. Zgodnie z art. 21 tej ustawy wymaga się również dokonania dla każdego stanowiska pracy opisu zadań i warunków wykonywania pracy, pośród których może się znaleźć wymóg znajomości języka jednej ze wspólnot narodowych. Ustawodawstwo słoweńskie przewiduje też przyznawanie niektórym pracownikom sektora publicznego dodatku za znajomość języka węgierskiej lub włoskiej wspólnoty narodowej, w przypadku gdy pracują oni na obszarach gmin, w których język włoski lub węgierski jest drugim językiem urzędowym, a warunkiem wykonywania pracy lub sprawowania urzędu jest jego znajomość²⁰. Wysokość tego dodatku wynosi: a) od 12 do 15% wynagrodzenia podstawowego w przypadku nauczycieli i innych osób zatrudnionych w szkołach i przedszkolach oraz dziennikarzy słoweńskich mediów publicznych; b) od 3 do 6% wynagrodzenia zasadniczego w przypadku innych osób zatrudnionych w sektorze publicznym; c) do 6% wynagrodzenia zasadniczego w przypadku sędziów i prokuratorów. Wysokość przyznanego dodatku jest uzależniona od wymaganego poziomu znajomości języka wspólnoty narodowej oraz faktycznego posługiwania się tym językiem przy wykonywaniu pracy.

Ustawa o publicznym używaniu języka słoweńskiego²¹ przewiduje w art. 3, że używanie języka węgierskiego lub włoskiego odbywa się – na obszarach zamieszkałych przez te wspólnoty narodowe – na zasadach przewidzianych w niej dla języka słoweńskiego oraz zgodnie z prawem miejscowym. Przewiduje również w art. 20 możliwość umieszczania znaków ostrzegawczych, instrukcji, informacji i ogłoszeń w innym języku niż słoweński w razie istnienia takiej potrzeby lub zwyczaju. Ustawa o dowodach osobistych²² stanowi, że dowód osobisty jest wydawany w języku słoweńskim i angielskim. W przypadku członków węgierskiej lub włoskiej wspólnoty narodowej wydawany jest w języku słoweńskim,

¹⁹ Zakon o javnih uslužbencih, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3177> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

²⁰ Art. 23 w zw. z art. 28 Zakon o sistemu plač v javnem sektorju; <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3328> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

²¹ Zakon o javni rabi slovenščine, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3924> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

²² Zakon o osebni izkaznici, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5758> (dostęp: 10 grudnia 2022 r.).

angielskim oraz węgierskim lub włoskim. Ustawodawstwo przewiduje również wydawanie dwujęzycznych praw jazdy i kart parkingowych²³. W przypadku biegłych sądowych, rzeczoznawców sądowych oraz tłumaczy sądowych ich legitymacje oraz pieczęcie służbowe są w przypadku stałego zamieszkiwania w gminie mieszanej etnicznie dwujęzyczne²⁴. Oprócz tego gwarancje związane z prawem do używania swojego języka – w tym w różnego typu dokumentach – zawiera szereg innych aktów prawnych²⁵.

Ustawa o sądach²⁶ przewiduje, że na obszarach zamieszkałych autochtonicznie przez rdzenną ludność węgierską i włoską sądy prowadzą swoje czynności również w językach węgierskim lub włoskim, jeżeli strona mieszkająca na tym obszarze posługuje się odpowiednio językiem węgierskim lub włoskim. Również sąd wyższej instancji wydaje tłumaczenie swojego orzeczenia na węgierski lub włoski, jeżeli sąd niższej instancji prowadził postępowanie w jednym z tych języków; w ten sam sposób prowadzi się również inne czynności procesowe. Przy czym koszty z tym związane obciążają budżet państwa²⁷. W Regulaminie sądowym²⁸ wskazano, że Ministerstwo Sprawiedliwości odpowiada za szkolenie sędziów i pracowników sądów do prowadzenia postępowań dwujęzycznych²⁹. Postępowanie dwujęzyczne może prowadzić jedynie sędzia lub inny pracownik sądowy, który posiada dokument potwierdzający znajomość jednego z tych języków na wyższym poziomie, w tym związany z ukończeniem studiów filologicznych. W przypadku braku takich osób, korzysta się z pomocy tłumaczy sądowych. W przypadku pracowników wymiaru sprawiedliwości biorących udział w postępowaniach dwujęzycznych wystarczy, aby taki pracownik uzyskał ważny

²³ Przykładowo: Zakon o voznikih, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7164> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.); Zakon o pravilih cestnega prometa, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5793> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

²⁴ Art. 25 i 26 Regulaminu o biegłych sądowych, rzeczoznawcach sądowych oraz tłumaczach sądowych (Pravilnik o sodnih izvedencih, sodnih cenilcih in sodnih tolmačih) (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

²⁵ Są to przykładowo: Zakon o izenačevanju možnosti invalidov, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4342>; Zakon o osebnem imenu, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3890>; Zakon o matičnem registru, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3354>; Zakon o potnih listinah, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1598>; Zakon o evidenci volilne pravice, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6607>; Zakon o društvih, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4242>; Zakon o organiziranosti in delu v policiji, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6315>; Zakon o nalogah in pooblastilih policije, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6314>; Zakon o izenačevanju možnosti invalidov, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4342> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

²⁶ Zakon o sodiščih, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO332> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

²⁷ Art. 5 ust. 2–5 ustawy o sądach.

²⁸ Sodni red, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=DRUG4076> (dostęp: 8 grudnia 2022 r.).

²⁹ Art. 69 Regulaminu sądowego. Decyzja o ustaleniu łącznej liczby stanowisk aplikacyjnych w poszczególnych sądach dla aplikantów sądowych (Sklep o določitvi skupnega števila pripravniških mest na posameznih sodiščih za sodniške pripravnike, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=SKLE7413> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.)) przewiduje, że w sądzie wyższym w Koprze gwarantuje się dwa miejsca dla odbywania etatowej aplikacji sędziowskiej dla osób znających włoski na poziomie wyższym, a w sądzie wyższym w Mariborze dwa miejsca tego typu dla osób znających węgierski na poziomie wyższym.

publicznie dokument potwierdzający podstawowy poziom znajomości języka włoskiego lub węgierskiego w oparciu o ważny publicznie program edukacyjny.

Ustawa o prokuraturze państwowej³⁰ w art. 15 stanowi, że w gminach, w których mieszkają rdzenne wspólnoty węgierska i włoska, prokuratury prowadzą działalność również w języku węgierskim lub włoskim, jeżeli obywatel mieszkający na tym obszarze posługuje się tym językiem. Oprócz tego Regulamin prokuratury państwowej³¹ przewiduje wydawanie na tych obszarach legitymacji służbowych prokuratorom i pracownikom prokuratury w języku słoweńskim oraz węgierskim lub włoskim, a także dwujęzyczność różnego typu oznaczeń informacyjnych w budynkach prokuratur. Przewidziano też na obszarze tych gmin wymóg znajomości języka węgierskiego lub włoskiego wobec prokuratorów³². W prokuraturach państwowych, które działają również w języku włoskim lub węgierskim, przewidziano też odpowiednią liczbę stanowisk dla pracowników prokuratury, którzy wykazują wyższy poziom znajomości jednego z tych języków.

Używanie języka węgierskiego oraz włoskiego jest również gwarantowane w ustawodawstwie procesowym. Ustawa o postępowaniu karnym³³, ustawa o postępowaniu cywilnym³⁴, ustawa o wykroczeniach³⁵ oraz ustawodawstwo odnoszące się do spraw należących do sądów pracy i spraw społecznych³⁶, sporów zbiorowych oraz w sprawach upadłościowych i postępowaniu egzekucyjnym³⁷, gwarantują prawo do składania w toku postępowania pism oraz występowania w jego toku w języku jednej ze wspólnot narodowych. W takim przypadku również orzeczenia i inne akty sądowe są wydawane w języku słoweńskim oraz języku jednej ze wspólnot narodowych. Podobnie w postępowaniu wykonawczym ustawa o wykonywaniu sankcji karnych³⁸ stanowi, że odpowiednio węgierski lub włoski są oprócz słoweńskiego ję-

³⁰ Zakon o državnem tožilstvu, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5812> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

³¹ Državnotožilski red, http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=AKT_675 (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

³² Zob. Odredba o številu mest državnih tožilcev, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV10640> (dostęp: 10 grudnia 2022 r.); w zarządzeniu tym przewidziano, na ilu stanowiskach prokuratorskich w prokuraturach niższego szczebla wymagana jest znajomość języka węgierskiego lub włoskiego na wyższym poziomie, oraz wskazano, że w prokuraturze okręgowej w Koprze – cztery etaty prokuratorskie są zastrzeżone dla prokuratorów znających włoski na wyższym poziomie, a w prokuraturze okręgowej w Murskiej Soboti jedna dla prokuratora znającego język węgierski na wyższym poziomie.

³³ Zakon o kazenskem postopku, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO362> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

³⁴ Zakon o pravdnem postopku, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1212> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

³⁵ Zakon o prekrških, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2537> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

³⁶ Zakon o kolektivnih tožbah, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7399> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

³⁷ Zakon o finančnem poslovanju, postopkih insolventnosti in prisilnem prenehanju, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4735> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

³⁸ Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO31> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

zykami urzędowymi w zakładach penitencjarnych na obszarze gmin zamieszkałych przez jedną ze wspólnot narodowych³⁹.

Ustawa o notariacie⁴⁰ w art. 13 przewiduje, że w gminach, w których językiem urzędowym jest również włoski lub węgierski, akty notarialne mogą być sporządzane również w tych językach, jeżeli strona posługuje się jednym z tych języków. Regulamin wykonywania czynności notarialnych⁴¹ stanowi w art. 1, że w gminach, w których zamieszkują wspólnoty węgierska lub włoska, określenie notariusz oraz jego imię i nazwisko oprócz wersji słoweńskiej mogą być umieszczone również w jednym z tych języków.

Również ustawa o ochronie zdrowia⁴² w art. 11 przewiduje, że świadczeniodawcy opieki zdrowotnej w sieci publicznej służby zdrowia zapewniają pacjentowi prawo do porozumiewania się z lekarzami w języku węgierskim lub włoskim w gminach zamieszkiwanych przez te wspólnoty narodowe. Podobnie zgodnie z ustawą o ochronie praw konsumentów⁴³ przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą na obszarze tych gmin zapewnia obsługę konsumentów również w jednym ze wskazanych języków. Obejmuje to także obowiązek podawania podstawowych informacji o produktach i usługach w tym języku oraz godzinach pracy⁴⁴.

³⁹ Obecnie w Słowenii tylko jeden z czternastu zakładów karnych zlokalizowany jest na obszarze zamieszkałym przez jedną z dwóch uznawanych prawnie wspólnot narodowych. Stąd obecnie tylko w zakładzie karnym w Koprze są wyznaczone miejsca pracy wymagające podstawowej znajomości języka włoskiego (dodatek 3%) oraz podwyższonej znajomości języka włoskiego (dodatek 6%).

⁴⁰ Zakon o notariatu, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1329> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

⁴¹ Pravilnik o poslovanju notarja, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV2452> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

⁴² Zakon o zdravniški službi, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1395> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

⁴³ Zakon o varstvu potrošnikov, <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO513> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

⁴⁴ Zob. szerzej: Pravilnik o uporabi jezikov narodnih skupnosti v procesih poslovanja podjetij s potrošniki na območjih, kjer živita italijanska in madžarska narodna skupnost, <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2022-01-3478?sop=2022-01-3478> (dostęp: 1 grudnia 2022 r.).

3. Prawa wspólnot narodowych w obszarze kultury oraz edukacji

Ustawa o ochronie dziedzictwa kulturowego⁴⁵ stanowi w art. 1, że dziedzictwo to dobra pochodzące z przeszłości, które Słoweńcy, członkowie węgierskiej i włoskiej wspólnoty narodowej, wspólnoty romskiej oraz inni obywatele Republiki Słowenii określają jako odzwierciedlenie i wyraz ich wartości, tożsamości, pochodzenia etnicznego, religijnego i innych wierzeń, wiedzy i tradycji. Dziedzictwo obejmuje aspekty środowiska, które wynikają z interakcji między ludźmi i przestrzenią w czasie. Regulamin oznakowania pamiątek kultury⁴⁶ w art. 4 stanowi, że na obszarach gmin, w których węgierski i włoski są używane jako języki urzędowe, oznaczenia muszą być dodatkowo również w tych językach, ale nie mogą być znacznie bardziej podkreślane niż oznaczenia w języku słoweńskim.

Ustawa o realizacji interesu publicznego w obszarze kultury⁴⁷ w art. 59 stanowi, że przepisy stosowane do realizacji publicznych programów kulturalnych stosuje się *mutatis mutandis* również do realizacji programów węgierskiej i włoskiej wspólnoty narodowej, przy czym w tym przypadku nie organizuje się przetargu publicznego, a zawiera się umowę z wolnej ręki. Ustawa o bibliotekarstwie⁴⁸ stanowi, że biblioteki publiczne na obszarach o mieszanym etnicznym charakterze zapewniają członkom węgierskiej i włoskiej wspólnoty narodowej komunikację w ich własnym języku. Biblioteki ogólne na wymienionych obszarach przygotowują program działań w porozumieniu z przedstawicielami tych wspólnot narodowych. Biblioteki publiczne na tych obszarach prowadzą również działalność biblioteczną na potrzeby wspólnot narodowych, tj. oprócz dodatkowego zakupu materiałów bibliotecznych zapewniają także komunikację w bibliotece w języku społeczności narodowych, rozwija-

⁴⁵ Zakon o varstvu kulturne dediščine, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4144> (dostęp: 30 listopada 2022 r.).

⁴⁶ Pravilnik o označevanju kulturnih spomenikov, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV13883> (dostęp: 30 listopada 2022 r.).

⁴⁷ Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3370> (dostęp: 30 listopada 2022 r.).

⁴⁸ Zakon o knjižničarstvu, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2442> (dostęp: 30 listopada 2022 r.).

nie kultury czytelnictwa, szkolenia użytkowników, wydarzenia w języku wspólnot i tym podobne.

Edukacja osób należących do obu wspólnot narodowych jest integralną częścią systemu edukacji w Republice Słowenii i odbywa się na podstawie przepisów regulujących obszar edukacji przedszkolnej, edukacji w szkole podstawowej, gimnazjum i oraz szkół ponadgimnazjalnych (ogólnokształcących, technicznych i zawodowych). Specyfikę pracy systemu oświaty i realizację szczególnych praw członków wspólnot narodowych w dziedzinie oświaty reguluje ustawa o szczególnych prawach węgierskiej i włoskiej wspólnoty narodowej w obszarze edukacji⁴⁹. Ustawa ta reguluje bardziej szczegółowo specjalne cele wychowania i edukacji członków włoskich i węgierskich wspólnot narodowych, specyfikę organizacji, sieć przedszkoli i szkół, dostosowanie programów nauczania do potrzeb tych wspólnot, jak też odrębne warunki zatrudnienia dla pracowników placówek, w których uczą się dzieci pochodzące z tych wspólnot, kształcenie dwujęzyczne oraz finansowanie budowy przedszkoli i szkół.

W obszarze mediów, ustawa o mediach⁵⁰ w art. 4 przewiduje, że Słowenia wspiera media w tworzeniu i rozpowszechnianiu treści programowych niezbędnych do realizowania przez wspólnotę węgierską i włoską prawa do informacji. Ustawa o radiu i telewizji słoweńskiej⁵¹ stanowi, że słoweńskie media publiczne uwzględniają również przy realizowaniu swoich zadań potrzeby społeczne, kulturalne oraz związane z partycypacją polityczną wspólnoty węgierskiej i włoskiej. Obowiązane są również do nadawania jednego programu radiowego i telewizyjnego przeznaczonego dla każdej z wymienionych wspólnot (art. 1 i 3 ustawy). Oprócz tego przewidziano istnienie dofinansowania przez państwo mediów tworzonych przez obie wspólnoty narodowe (art. 30 ustawy).

⁴⁹ Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2611> (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

⁵⁰ Zakon o medijih, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1608> (dostęp: 30 listopada 2022 r.).

⁵¹ Zakon o Radioteleviziji Slovenija, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4461> (dostęp: 30 listopada 2022 r.).

4. Prawo do swobodnych kontaktów z krajem ojczystym oraz do używania symboli narodowych

Ustrojodawca zagwarantował: „[w]spólnotom narodowym i ich członkom zapewnia się prawo do utrzymywania więzi z ich ojczystymi narodami i państwami. Państwo popiera finansowo i moralnie urzeczywistnienie tego prawa” (art. 64 zd. 4 i zd. 5 Konstytucji Słowenii). Rozwinięcie tego prawa znajduje się w ustawie o samorządzie wspólnot narodowych. Podobnie prawo do używania symboli narodowych gwarantuje art. 64 zd. 1 Konstytucji Słowenii: „Autochtonicznym wspólnotom narodowym włoskiej i węgierskiej oraz ich członkom zapewnia się prawo do swobodnego posługiwania się symbolami narodowymi [...]”. Ustawowe rozwinięcie tego prawa znajduje się w ustawie z 20 października 1994 r. o herbie, fladze i hymnie Republiki Słowenii oraz o słoweńskiej fladze narodowej⁵²; ustawodawca przewidział w niej możliwość wywieszania na terenach zamieszkiwanych przez włoską i węgierską wspólnotę narodową flagi wspólnoty narodowej wraz z symbolami państwowymi Słowenii jak również odgrywania hymnu wspólnot narodowych wraz z hymnem słoweńskim, w tym w trakcie wydarzeń oficjalnych. W praktyce jako swoje symbole narodowe obie wspólnoty narodowe w Słowenii używają symboli narodowych Republiki Włoskiej oraz Węgier.

⁵² Zakonom o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO365> (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

5. Status prawny Romów w Słowenii

Na podstawie art. 65 Konstytucji Słowenii: „Położenie i szczególne prawa wspólnoty Romów, którzy mieszkają w Słowenii określa ustawa”. Jednakże dopiero 30 marca 2007 r. słoweński parlament przyjął ustawę o wspólnocie romskiej w Republice Słowenii⁵³ (dalej: ustawa o wspólnocie romskiej). Ustawa ta reguluje status i określa zakres szczególnych praw wspólnoty romskiej w Republice Słowenii, kompetencje organów państwowych i organów samorządowych wspólnot lokalnych w obszarze ich realizacji oraz udział przedstawicieli wspólnoty romskiej w wykonywaniu jej praw i obowiązków określonych w tej ustawie⁵⁴. Przedmiotowa ustawa ma pozwolić na integrację Romów z pozostałymi obywatelami Słowenii, przy zachowaniu ich odrębności kulturowej. Ustawodawca zadeklarował poszanowanie praw Romów w obszarze edukacji, kultury, rynku pracy, planowania przestrzennego i ochrony środowiska, opieki zdrowotnej i społecznej, prawa do informacji i współdecydowania w sprawach dotyczących społeczności romskiej w Słowenii na zasadach przewidzianych w ustawie o wspólnocie romskiej oraz innych aktach prawnych⁵⁵. Środki na wykonywanie zadań przewidzianych w ustawie o wspólnocie romskiej przewidziane są w budżecie Republiki Słowenii, zarówno jako bezpośrednio z niego wydatkowe, jak i przekazywane jednostkom samorządu lokalnego na realizację zadań przewidzianych w tej ustawie⁵⁶.

Ustawodawca wskazał, że Republika Słowenii: a) stwarza warunki dla włączenia członków wspólnoty romskiej do systemu oświaty, zapewnia warunki do podnoszenia poziomu wykształcenia członków tej wspólnoty oraz odpowiednią politykę stypendialną; b) w obszarze rynku pracy i zatrudnienia zwraca szczególną uwagę na promowanie zatrudnienia, kształcenia zawodowego i szkolenia członków wspólnoty romskiej; c) promuje zachowanie i rozwój języka romskiego oraz działalność kulturalną, informacyjną i wydawniczą społecz-

⁵³ Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4405> (dostęp: 28 listopada 2022 r.).

⁵⁴ Art. 1 ustawy o wspólnocie romskiej.

⁵⁵ Art. 3 ustawy o wspólnocie romskiej.

⁵⁶ Por. art. 13–15 ustawy o wspólnocie romskiej.

ności romskiej⁵⁷. Oprócz tego organy państwowe oraz organy samorządu lokalnego stwarzają warunki do uregulowania zagadnień przestrzennych osad romskich i poprawy warunków życia członków wspólnoty romskiej poprzez planowanie przestrzenne⁵⁸. W celu skoordynowania wykonywania przewidzianych zadań związanych z realizacją praw członków wspólnoty romskiej rząd we współpracy z samorządami lokalnymi oraz Radą Wspólnoty Romskiej przyjmuje program działań zmierzających do realizacji zadań wymienionych w art. 4 i 5 ustawy o wspólnocie romskiej, podobne programy przyjmują również właściwe ministerstwa, inne organy państwowe oraz samorządy lokalne, do których rad wybierany jest przedstawiciel wspólnoty romskiej, przewidując również na ten cel środki w swoich budżetach. Rząd powołuje również specjalny organ roboczy⁵⁹, który monitoruje realizację przyjętego programu. Właściwe organy państwowe oraz organy samorządowych społeczności lokalnych przynajmniej raz w roku składają do organu roboczego sprawozdania z realizacji tego programu. W skład organu roboczego wchodzi ośmiu przedstawicieli organów państwowych, czterech przedstawicieli samorządów lokalnych, do których rad wybierany jest przedstawiciel wspólnoty romskiej, oraz czterech przedstawicieli Rady Wspólnoty Romskiej. Na czele organu roboczego stoi przedstawiciel władz państwowych⁶⁰. Rząd Republiki Słowenii corocznie przedstawia Zgromadzeniu Państwowemu informację o wykonywaniu zadań wymienionych powyżej⁶¹.

Ustawodawca przewidział, że w gminach, w których zgodnie z ustawą o samorządzie lokalnym do rady tej jednostki samorządowej wybierany jest przedstawiciel wspólnoty romskiej, powoływany jest również przez radę gminy organ roboczy ds. monitorowania sytuacji wspólnoty romskiej. Organ ten składa się co najmniej z sześciu członków, z których co najwyżej połowa to mieszkańcy gminy, którzy nie są członkami rady gminy, a z tych ostatnich większość stanowią członkowie wspólnoty romskiej. Przedstawiciel społeczności romskiej w radzie gminy jest z *ex officio* funkcji członkiem tego organu roboczego. Organ roboczy w szczególności: monitoruje i zajmuje się sytuacją członków wspólnoty romskiej w danej jednostce samorządu lokalnego; rozpatruje oraz przedstawia propozycje i inicjatywy w kwestiach związanych z sytuacją członków wspólnoty romskiej i ich prawami; aktywnie uczestniczy w realizacji programu rozwoju danej jednostki samorządu lokalnego,

⁵⁷ Art. 4 ust. 1–3 ustawy o wspólnocie romskiej.

⁵⁸ Art. 5 ustawy o wspólnocie romskiej. Ustawodawca odnosi się tu zarówno do lokalnych planów zagospodarowania przestrzennego, jak i ogólnokrajowych. Przewiduje również możliwość zastępczego wykonania przez władze państwowe obowiązków samorządu lokalnego w tym zakresie, jeżeli nieuregulowany status prawny osiedli romskich w danej jednostce samorządu terytorialnego prowadzi do poważnego zagrożenia zdrowia, długotrwałego zakłócenie porządku i spokoju publicznego lub trwałego zagrożenia dla środowiska.

⁵⁹ Przyjęty przez ten organ regulamin podlega zatwierdzeniu przez rząd (art. 6 ust. 5 ustawy o wspólnocie romskiej).

⁶⁰ Art. 6 ustawy o wspólnocie romskiej.

⁶¹ Art. 4 ust. 4 ustawy o wspólnocie romskiej.

w szczególności w programach i rozwiązywaniu problemów związanych z miejscem i rozwojem w nim wspólnoty romskiej; zajmuje się zagadnieniami związanymi z zachowaniem języka i kultury romskiej; współpracuje ze stowarzyszeniami romskimi i ich innymi organizacjami w danej jednostce samorządu lokalnego⁶². Przewidziano też możliwość powołania takiego organu roboczego przez inne jednostki samorządu lokalnego, wówczas stosuje się odpowiednio reguły tworzenia jego składu przewidziane powyżej⁶³.

Podobnie jak w przypadku węgierskiej oraz włoskiej wspólnoty narodowej, również w przypadku Romów przewidziano utworzenie ich samorządu etnicznego. Ustawodawca powierzył zadania reprezentowania interesów wspólnoty romskiej radzie wspólnoty romskiej w Republice Słowenii⁶⁴. Rada składa się z dwudziestu jeden członków, z których czternastu jest przedstawicielami Związku Romów w Słowenii, a siedmiu jest przedstawicielami społeczności romskich z rad jednostek samorządu lokalnego, w których wybierany jest w ich skład radny romski⁶⁵. Tych siedmiu przedstawicieli jest wybieranych spośród siebie przez radnych romskich⁶⁶. Rada wybierana jest na nową kadencję nie później niż trzy miesiące po każdych zwykłych wyborach do rad gmin⁶⁷. Pracami rady kieruje i reprezentuje ją przewodniczący wybierany na okres dwóch lat w głosowaniu tajnym większością 2/3 głosów wszystkich członków rady spośród jej członków. Korum na posiedzeniu rady stanowi większość jej członków, tj. 11. Do zadań rady należy w szczególności: zajmowanie się sprawami związanymi z interesami, pozycją i prawami wspólnoty romskiej; przedstawianie propozycji i inicjatyw właściwym organom; promocja działań na rzecz zachowania języka i kultury Romów; promowanie i organizowanie działalności kulturalnej, informacyjnej, wydawniczej i innej ważnej dla rozwoju wspólnoty romskiej; rozwijanie i utrzymywanie kontaktów z organizacjami romskimi w innych krajach⁶⁸. Rada może przedstawiać propozycje, inicjatywy i opinie Zgromadzeniu Państwowemu, Radzie Państwa, rządowi, innym organom państwowym, sprawującym władzę publiczną oraz organom samorządu lokalnego w sprawach podlegających jego jurysdykcji. Organy państwowe, osoby sprawujące władzę publiczną oraz organy samorządu lokalnego muszą uzyskać uprzednią opinię rady przy uchwalaniu lub wydawaniu

⁶² Art. 8 ustawy o wspólnocie romskiej.

⁶³ Art. 7 ustawy o wspólnocie romskiej.

⁶⁴ Art. 9 ustawy o wspólnocie romskiej.

⁶⁵ W ich przypadku przesłanką utraty *ex lege* miejsca w radzie jest wygaśnięcie mandatu radnego gminy.

⁶⁶ Każdy z nich ma siedem głosów, przy czym na pojedynczego kandydata może oddać tylko jeden głos. Do rady wybierani są ci przedstawiciele wspólnot romskich w radach jednostek samorządu lokalnego, którzy otrzymali najwięcej głosów. Jeżeli członek rady przestaje być radnym, zastępuje go osoba, która otrzymała kolejną największą liczbę głosów. W przypadku braku takiej osoby wybiera się zastępcę zgodnie z powyższymi regułami. W wyborach musi wziąć udział co najmniej większość wszystkich przedstawicieli wspólnot romskich zasiadających w radach jednostek samorządu terytorialnego. Nad organizacją i przebiegiem wyborów, również w zakresie legalności i prawidłowości, czuwa Urząd Republiki do Spraw Narodowości.

⁶⁷ Pierwszą sesję rady zwołuje Urząd Republiki do Spraw Narodowości, a ukonstytuowanie się rady nowej kadencji następuje wraz z wyborem jej przewodniczącego.

⁶⁸ Art. 10 ust. 7 ustawy o wspólnocie romskiej.

rozporządzeń i innych ogólnych aktów prawnych odnoszących się do sytuacji społeczności romskiej⁶⁹. Rada przyjmuje regulamin wewnętrzny⁷⁰ większością 2/3 głosów wszystkich swoich członków i publikuje go w Dzienniku Urzędowym Republiki Słowenii⁷¹.

⁶⁹ Art. 12 ustawy o wspólnocie romskiej.

⁷⁰ W szczególności w regulaminie rady uregulowane są następujące kwestie: adres siedziby rady; zwoływanie posiedzeń; organizacja pracy wewnętrznej; współpraca międzynarodowa; diety za posiedzenia i koszty udziału w posiedzeniach rady, szczegółowe zasady podejmowania decyzji na posiedzeniach rady; sposób informowania opinii publicznej o funkcjonowaniu rady. Postanowienia regulaminu odnoszące się do wynagrodzeń za uczestnictwo w posiedzeniach rady i zwrotu związanych z tym kosztów wymagają uprzedniej zgody Rządu.

⁷¹ Art. 11 ustawy o wspólnocie romskiej.

Uwagi końcowe

Uregulowanie statusu mniejszości narodowych w Słowenii istotnie różni się od uregulowań przyjętych w innych państwach Europy Środkowej. Po pierwsze, podobnie jak w Republice Federalnej Niemiec, specjalne uprawnienia przyznano tylko niektórym grupom mniejszościowym uznanym przez ustrojodawcę za rdzenne na obszarze Słowenii. Przy czym wybór ten jest uznaniowy, bowiem tego statusu nie przyznano Chorwatom, Serbom czy Niemcom, którzy również od wieków zamieszkiwali na obszarze Słowenii. Po drugie, osobliwość rozwiązań słoweńskich wyraża się w stworzeniu samorządu mniejszości narodowych (narodowościowego), któremu przyznano – jako podmiotowi prawa publicznego – uprawnienie do reprezentowania konkretnych grup etnicznych.